

Redegørelse nr. R 2 (8/10 2009)

Folketinget 2009-10

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 8/10 09 om det nordiske samarbejde 2008-2009.

(Redegørelse nr. R 2).

Ministeren for nordisk samarbejde (Bertel Haarder):

Som i foregående år stod det nordiske globaliseringsinitiativ centralt i det nordiske samarbejde. Kursskiftet blev indledt på Nordisk Råds session i 2006 i København og yderligere konkretiseret af de nordiske statsministre på deres sommermøde den 18.-19. juni 2007 i Finland. Her besluttede de som opfølgning på sessionen i 2006 en ny dagsorden for det nordiske samarbejde.

Globaliseringsdagsordenen er af samarbejdsministrene og de forskellige fagministre blevet udmøntet i en række projekter til implementering i 2008 og 2009. I budgettet for 2008 og 2009 blev der begge år afsat 60 mio. kr. til globaliseringsinitiativer. I budgetforslaget for 2010 er der afsat 70 mio. kr. hertil.

Gennemførelsen af det nordiske globaliseringsinitiativ fordrer tæt samarbejde mellem Ministerrådene og Nordisk Råd. Både nationalt og inden for det nordiske samarbejde. Regeringen har værdsat det gode samarbejde med Nordisk Råds danske delegation i det forløbne år. Det har været og er centralt for, at Danmark har kunnet være førende i det nordiske globaliseringsarbejde.

Det nordiske samarbejde er vigtigt, fordi det berører mange områder af samfundet og derigennem dagligdagen for mange nordiske borgere og virksomheder. At Norden er et omdrejningspunkt for mange, underbygges af den store folkelige forankring, som ses ved, at mange frivillige bidrager til at knytte bånd mellem de nordiske lande. Dette års redegørelse handler om de mange samarbejdsområder, der nyder godt af det nordiske budget på ca. 907 mio. kr. i 2009-priser.

For at holde redegørelsen kort og målrettet er ikke alle facetter af det nordiske samarbejde behandlet lige indgående.

I. TVÆRGÅENDE EMNER**1. Islands formandskab for Nordisk Ministerråd 2009**

Programmet for Nordisk Ministerråds islandske formandskab, *Det Nordiske Kompas*, har fokuseret på den nordiske globaliseringsindsats. Med udgangspunkt i de ændrede betingelser, som globaliseringen byder Norden, skal formandskabsprioriteterne understøtte omlægningen af det nordiske samarbejde hen imod et Norden med større slagkraft og potentiale til at udnytte mulighederne i en globaliseret verden. Formandskabsprogrammet retter søgelyset imod særligt fire områder:

I *Nordens drivkraft* lægger formandskabet stor vægt på tværfagligt samarbejde om forskning og innovation mellem myndigheder, institutioner og virksomheder. På undervis-

ningsområdet skal der tages udgangspunkt i Ministerrådets globaliseringsproces. De kreative erhvervs voksende økonomiske betydning skal følges med særlig opmærksomhed. Grænsehindringer skal bekæmpes, og det nordiske marked skal åbnes for eksempelvis lægemidler, sundhedstjenester og retsvæsenet.

Dette skal ske gennem udnyttelse af *Nordens styrke*, som er demokrati, ligestilling, fælles værdigrundlag samt ansvar for borgernes velfærd og sundhed. Kreativiteten og innovations-evnen – andre styrker – skal udnyttes som platform for fælles fremstød. Island vil tillige fortsætte arbejdet med nordisk velfærdssinnovation og forskellige ligestillingsspørgsmål.

Et tredje fokuspunkt er *Nordens klimaansvar*. Island lægger stor vægt på, at COP15 i København fører til en aftale og prioriterer derfor nordisk samarbejde på finansieringsområdet med henblik på at udvikle økonomiske styringsmidler, der modvirker udslip af drivhusgasser. Den nordiske ekspertise inden for vedvarende energi skal udnyttes, ligesom miljørigtig energi i transport skal prioriteres.

Endelig vil Island – under overskriften *Et Globaliseret Norden* – fokusere på iværksættelsen af Nordisk Ministerråds nye retningslinjer for samarbejdet med Nordvestrusland og de baltiske lande. Island vil prioritere samarbejdet om havens beskyttelse og arktiske forhold, herunder havene og klimaændringer. Endelig vægter Island nordisk samarbejde inden for rammerne af Arktisk Råd, ligesom man lægger op til støtte af natur- og kulturturisme i spredt bebyggede udkantsområder.

2. DEN NORDISKE GLOBALISERINGSINDSATS

Den fællesnordiske globaliseringsindsats har til formål at ruste Norden bedre til at håndtere globaliseringens udfordringer og muligheder. Indsatsen bygger på nordiske styrkepositioner som veludviklede uddannelsessystemer, ekspertise og forskning, evnen til at udnytte informationsteknologi og kreativitet på innovationsområdet.

Tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen understregede på det nordiske globaliseringsforum i Island den 26. og 27. februar 2009, at der måtte afsættes betydelige ressourcer til dette, og at de måtte findes ved omprioritering af Nordisk Ministerråds budget. Ved samme lejlighed lancerede tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen et forslag om at gøre Norden til et grønt teknologilaboratorium for transport, hvor nordiske virksomheder udvikler klimavenlige løsninger til den globale transportindustri. Globaliseringsindsatsens vigtighed blev senest bekræftet af de nordiske statsministre på deres sommermøde i Island den 14.-15. juni 2009. Følgende konkrete tiltag er lanceret og iværksat i 2008 og 2009:

1. *Nordisk topforskning*: Initiativet fokuserer i første omgang på området klima, energi og miljø. Der er afsat 400 mio. kr. i basisfinansiering. Det omfatter 6 tematiske programmer. Programmets infrastruktur – programledelse og i et vist omfang finansiering – er på plads. Udfordringen bliver at gøre initiativet operativt og udbygge samarbejdet med er-

- hvervslivet m.fl. Senere ventes yderligere et område, sundhed og velfærd, inddraget.
2. *Innovationsrepræsentationer i Asien*: Der samarbejdes om innovationsinitiativer og -projekter mellem nordiske repræsentationer i Asien. Vurdering af målopfyldelsen vil kunne ske endeligt ved udgangen af 2010.
 3. *Ny nordisk innovationspris*: Prisen var tænkt uddelt for indsatser inden for følgende temaområder: energi, miljø og klima, sundhed samt innovation af serviceydelser og innovationsprocesser. Nordisk Råd anbefalede på sin session i 2008, at landene ikke etablerer en innovationspris.
 4. *Fælles nordisk Energiexpo*: Der arbejdes ad to spor: 1) Et internetudstillingsvindue, *Nordic Energy Solutions*, der synliggør nordiske kompetencer på områderne fornybar energi og energieffektivitet og 2) en kombination af fysiske udstillings- og konferenceaktiviteter, *Nordic Climate Solutions*, som varer to dage. *Nordic Climate Solutions* blev afholdt i 2008 og 2009. I 2008 var der 1100 deltagere, mens der i 2009 var 1500. Begge år var der deltagelse fra 40 forskellige lande. Den internationale opmærksomhed om konferencen er stigende.
 5. *Verdensudstillingen EXPO i Shanghai 2010*: Hensigten er at gennemføre fælles nordiske aktiviteter i samarbejde med de nordiske landes nationale pavilloner. Der planlægges aktiviteter inden for områderne klima, fødevarer, sikkerhed, landskabsarkitektur, turisme og børnekultur.
 6. *Globaliseringsforum*: Det andet nordiske globaliseringsforum blev afholdt i Den Blå Lagune, Island, den 26.-27. februar 2009 med temaet: *Finanskrisen – stop eller startskud for en progressiv klimapolitik*. Statsministeren og samarbejdsministeren deltog. Initiativet har fungeret som katalysator for nye idéer, herunder den danske idé om grønt teknologilaboratorium for transport med fokus på klimavenlige løsninger til den globale transportindustri, og givet ny kraft til det nordiske samarbejde. Det danske formandskab vil videreføre dette i 2010.
 7. *Nordisk engagement som indspil til de internationale klimaforhandlinger*: Den nordiske COP15-gruppe har iværksat en række initiativer som indspil til klimaforhandlingerne for at fremme indgåelsen af en ambitiøs aftale i København. Gruppen har blandt andet finansieret afholdelsen af et uformelt forhandlermøde i København, workshops for i- og ulande om emner som tilpasning og igangsat studier af centrale emner i forhandlingerne. Gennem aktiviteterne er de nordiske landes gensidige forståelse af hinandens synspunkter og omverdenens forståelse af de nordiske lande blevet øget.
 8. *Fjernelse af grænsehindre i Norden*: Der er nedsat et nordisk grænsehindringsforum til at identificere og forankre fjernelse af grænsehindre på højt politisk niveau og embedsmandsniveau. Det fokuserer på socialforsikrings-spørgsmål, byggebranchen – inklusive anerkendelse af kvalifikationer, skatteområdet og forebyggelse af nye grænsehindre i national lovgivning. Ole Stavard er udpeget som dansk repræsentant. Grænsehindringsforummet har fået grænsehindringerne på den politiske dagsorden, men der mangler fortsat bredt forankret politisk opbakning til ophævelse af konkrete grænsehindre i landene.
 9. *Overordnet plan for udviklingen af NORIA* (Nordisk Forsknings- og Innovationsområde): Projektet er i løbet af 2008 og 2009 blevet bygget op omkring en række spydspidsprojekter, langsigtede strategiske indsatser og indsatser med henblik på profilering af Norden som attraktivt forsknings- og innovationsområde.
 10. *Plan for at fremme højere uddannelse i Norden*: Programmet har til formål at gøre Norden til en mere kendt og attraktiv uddannelsesregion. Gennem workshops i 2008 og primo 2009 søges det afdækket, hvordan det videre samarbejde mellem uddannelsessteder i Norden samt profileringen af Norden som uddannelsessted kan gennemføres. Der er ligeledes gennemført et udbud af yderligere 6 programmer under Det Nordiske Masterprogram, hvoraf 4 allerede har påbegyndt optagelse af studerende.
 11. *Projektplan for en god oplæring for unge og voksne*: Initiativet består af 4 deltiltag:
 - Studie og erfaringsudveksling vedrørende øget gennemførelse af ungdomsuddannelser.
 - Udviklingssamarbejde inden for faget 'iværksætteri'.
 - Udviklingssamarbejde om voksens basiskompetencer.
 - Oprettelsen af et lære- og dialogforum på området.
 12. *Projektplan for udvikling og profilering af Norden som center for kreative industrier*: Arbejdsgruppen *KreaNord* skal opsamle erfaringer, koordinere mellem de nordiske lande og fremsætte anbefalinger. Gruppen fokuserer på: Netværksaktiviteter, udviklingsinitiativer, politiske anbefalinger og profileringsaktiviteter. *KreaNords* aktiviteter omfatter også de baltiske lande.
 13. *Belysning af konsekvensen af klimaændringer på primærerhvervene i Norden* har til formål at generere nordisk viden om klimaændringernes effekt på udbredelse og udnyttelse af naturressourcer og fødevarerproduktion. Arbejdet ventes afsluttet med udgivelse af hovedrapport og anbefalinger. Programmet blev endeligt godkendt i januar 2009, og der blev nedsat en styregruppe. Det ventes afsluttet i 2012.
 14. *Projektplan for harmonisering af nordiske el-markeder* skal sikre et grænseløst, mere effektivt og bæredygtigt el-marked med større grad af forsyningssikkerhed. I den forbindelse undersøges mulighederne for og effekten for slutbrugerne af etablering af en nordisk systemoperatør med ansvar for såvel operativ drift som systemudvikling og investeringsplanlægning. Projektet blev afrapporteret i maj 2009.
 15. *Nordisk kultur i verden* skal profilere nordisk kultur uden for Norden og styrke det nordiske kulturelle varemærke. Initiativet indeholder komponenterne nordisk film, nordisk arkitektur og nordisk litteratur. Herudover arbejdes med seks nye globaliseringsinitiativer, der aktiverer nye sektorer:
 1. *Sundhed og velfærd* har til formål at fremme de nordiske velfærdsmodellens konkurrenceevne i en globaliseret verden gennem et stærkere nordisk samarbejde. Samarbejdet koncentrerer om kompetenceudvikling af arbejdsstyrken, sikring af en arbejdsdygtig og sund befolkning gennem forebyggelse af livsstilssygdomme og fremme af god og effektiv behandling af sygdomme. Dette skal styrke nordiske borgeres livskvalitet og muligheder for hurtigst muligt at vende tilbage til hverdagen. Det er samtidig et mål at sikre en effektiv udnyttelse af ressourcerne i behandlingssystemet.
 2. *Energi og transport*, der har til formål at udrede, hvorledes anvendelse af vedvarende energi i transportsektoren kan øges og på denne baggrund foreslå rammer, strategier og initiativer, der kan reducere CO₂-udledningen.
 3. *Kultur og kreativitet* er en videreførelse af de aktiviteter, som *KreaNord* allerede gennemfører. Herefter omfatter området også innovation og intellektuelle rettigheder.

4. *Fællesnordisk finansiering af indenlandsk udbygning af energiinfrastruktur* har til formål at drøfte rammevilkårene for fælles finansiering af intra-national el-infrastruktur i Norden. Forslaget er en forlængelse af det igangværende arbejde om harmonisering af de nordiske el-markeder.
5. *Koordinering af nordisk ageren på markedet for emissionsreduktioner* skal, under hensyn til forandringer i systemet for handel med emissionsreduktioner, undersøge, hvorvidt en fælles nordisk indsats kan skabe merværdi for landene og for klimaet. Desuden vil potentielle udfordringer i forbindelse med et nyt system blive evalueret.
6. *Nordisk innovations- og forskningsprogram for klimavenligt byggeri* skal støtte fælles nordisk forskning i og demonstration af energi- og CO₂-neutralt byggeri og plusenergibygninger i de nordiske lande. For at sikre løsninger, der fungerer, er der behov for at opføre forsøgsbyggerier.

3. BUDGETTET OG BUDGETPRIORITERINGERNE FOR 2010

Budgetforslaget for 2010 afspejler de politiske prioriteringer i Nordisk Ministerråd, herunder særligt globaliseringsarbejdet. Den økonomiske ramme er reelt uændret i forhold til 2009 og udgør 907,291 mio. kr. i 2009-priser. Hertil kommer 2,892 mio. kr. fra overførsel af ubrugte midler fra 2008-budgettet i overensstemmelse med budgetreglerne.

Det er besluttet, at udgiftsrammen for globaliseringsarbejdet i 2010 udvides fra 60 mio. kr. i 2009 til at udgøre 70 mio. kr. Regeringen har vægtet, at initiativet finansieres ved egentlige omprioriteringer i Nordisk Ministerråds budget. Praktisk gennemføres dette ved, at samarbejdsministrene fordeler finansieringen af sektorministerrådene på baggrund af en overordnet politisk prioritering. Herefter foretager sektorministerrådene den konkrete prioritering. Aktiviteterne prioriteres efter tilførsel af størst nordisk merværdi.

4. ARKTISK SAMARBEJDE

Nordisk Ministerråds arktiske samarbejde har høj prioritet. Indsatsen i Arktis styres primært gennem Nordisk Ministerråds 3-årige arktiske samarbejdsprogram, som danner rammen om projektaktiviteterne. Ansvaret for disse påhviler de nordiske samarbejdsministre. I de enkelte fagministerråd gennemføres tillige arktiske projekter med udgangspunkt i fagministerrådernes egne strategier og indsatser for det arktiske område.

Arktisk konference

Nordisk Ministerråd afholdt den 9.-11. september 2008 i Ilulissat, Grønland, konferencen *Common Concern for the Arctic*. Målet med konferencen var at skabe opmærksomhed om og koordinering af de nye udfordringer og muligheder, som er resultatet af miljømæssige, økonomiske og sociale forandringer i den arktiske region. Konferencen etablerede en oversigt over EU's arktiske politik samt EU's politiske og administrative processer for arktiske spørgsmål.

Dansk formandskab for Arktisk Råd 2009-2011

Danmark har overtaget formandskabet for Arktisk Råd efter Norge i april 2009. Det danske formandskabsprogram prioriterer blandt andet øget synergi mellem de regionale og internationale fora med henblik på en styrkelse af den samlede

arktiske indsats. Arktiske klimaændringer og deres lokale, regionale og globale konsekvenser vil også have høj prioritet. Danmark forestår under Arktisk Råd udarbejdelsen af en videnskabelig rapport om ismelting i Arktis, som ligeledes vil blive præsenteret under COP15.

5. ØSTSAMARBEJDET

Østsamarbejdet koordineres primært af Nordisk Ministerråds sekretariat, og de enkelte fagministerråd leverer vigtige bidrag til samarbejdet på deres respektive områder.

Optagelsen af Estland, Letland og Litauen i EU har givet startskuddet til en reform af Nordisk Ministerråds østsamarbejde, hvor fokus rettes mod fælles aktiviteter og deltagelse på lige fod.

Den Nordlige Dimension er et særligt fokusområde for det nordiske samarbejde. Aktiviteter på dette område er indarbejdet i såvel Nordisk Ministerråds som i de enkelte fagministerråds aktiviteter.

II. SEKTORAKTIVITETER

I det følgende gives en mere detaljeret beskrivelse af arbejdet inden for de overordnede prioritetsområder og en række centrale sektorer i det nordiske samarbejde.

1. ARBEJDSLIV

Der er i 2008 fremlagt et nyt samarbejdsprogram for arbejdsområdene for perioden 2009-2012. Programmet sigter både på aktuelle og langsigtede hovedudfordringer for de nordiske lande. Programmets hovedprioriteter er at fremme arbejdsudbuddet samt sundhed og velfærd i arbejdet og følge op på den nordiske arbejdslevensmodells vilkår, udfordringer og tilpasninger. Der er især fokus på de udfordringer, som det nordiske arbejdsmarked står over for som følge af globaliseringen og den demografiske udvikling. Arbejdsmarkedet er en central arena i den sammenhæng.

Fra dansk side arbejder man aktivt for, at det nordiske samarbejde på arbejdsområdene yder en merværdi for de nordiske lande. Ministerrådsmøderne har til dansk tilfredshed i de senere år været tilrettelagt omkring et aktuelt politisk emne for de nordiske lande. Ministrene havde på deres årlige møde i oktober 2008 en drøftelse af landenes strategier i forhold til den demografiske udvikling. En interessant debat tog udgangspunkt i to principielle scenarier, nemlig for det første mobilisering af »utanförskapet«, formandskabsprogrammets hovedprioritet – som angår mobilisering af den voksne arbejdskraft, der aktuelt befinder sig uden for arbejdsmarkedet og for det andet arbejdskraftindvandring.

2. ERHVERV, ENERGI OG REGIONALPOLITIK

Det nordiske samarbejde inden for det erhvervspolitiske område har i væsentligt omfang været koncentreret om gennemførelse af nordiske globaliseringsinitiativer.

Statsministrenes forslag om etablering af innovationsrepræsentationer i Asien har resulteret i, at nordiske erhvervsministre i Umeå den 29.-30. september 2008 godkendte en projektforsamlingspulje i regi af Nordisk Ministerråd, som

nordiske repræsentationer i Asien kan søge til fælles innovationsprojekter. Det gælder for budgetårene 2009 og 2010. Ordningen administreres af Nordic Innovation Centre. Opslag med ansøgningskriterier blev offentliggjort i marts 2009.

Der arbejdes med udvikling af Norden som center for kreative industrier. Der er ved at blive igangsat et projekt om brugerdriven innovation, ligesom nye globaliseringsprojekter er under forberedelse.

På elområdet har de nordiske energiministre iværksat en handlingsplan 2008-2010. Den fokuserer på flaskehalshåndteringen i transmissionsnetterne og regelharmonisering til gavn for vækst, forsyningsikkerhed og klima. Et yderligere harmoniseret elmarked er nødvendigt for at indpasse de stigende mængder vedvarende energi i elnetterne.

Energiministrene vil også styrke den fælles indsats for vedvarende energi og energieffektivitet i Norden, hvilket falder i tråd med globaliseringsinitiativerne om eksempelvis topforskning, udstillingsvindue for bæredygtig energi, webportalen *Nordic Energy Solutions* og grønne drivmidler til transportsektoren.

Under det nordiske energisamarbejde undersøges mulighederne for og konsekvenserne af et nordisk samarbejde omkring implementeringen af artiklerne 6-11 i EU's direktiv for vedvarende energi. Artiklerne omhandler en række fleksibilitetsforanstaltninger i form af statistiske overførsler, fælles projekter mellem medlemsstater eller fælles støtteordninger. Projektet afsluttes ultimo oktober 2009.

Det nordiske regionalpolitiske samarbejdsprogram 2009-2012 blev godkendt på ministerrådsmødet i september 2008 under svensk formandskab, og fokus har siden været på at igangsætte det nye program. Programmet opererer med 3 indsatsområder: 1. Erfaringsudveksling og kundskabsopbygning med fokus på henholdsvis nordiske byregioner og nordiske landsbyers udviklingspotentialer, 2. Globalisering og grænseoverskridende samarbejde og 3. Tredje generations regionalpolitik – blandt andet globaliseringens udfordringer og nordisk tolkning af EU's politik om territorial samhørighed.

Universiteter og videregående uddannelsesinstitutioner antages at spille en vigtig rolle for de nordiske regioner i udviklingen mod en stadig mere kundskabsbaseret og globaliseret økonomi. Det islandske formandskab har taget initiativ til at få belyst universiteters og videregående uddannelsesinstitutioner rolle i så henseende. Undersøgelsen skal blandt andet bruges som indspil til den nordiske globaliseringsindsats.

3. FISKERI, HAVBRUG, JORDBRUG, FØDEVARER OG SKOVBRUG

Ministerrådet for Fiskeri og Havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug har blandt andet været involveret i globaliseringsinitiativet, idet programmet, *Klimaeffekter på primærnæringerne – tilpasninger og tiltak*, specielt er rodfæstet i dette ministerråd. Ministerrådet har også beskæftiget sig med diverse aktiviteter i regi af *Ny Nordisk Mad*-programmet samt Handlingsplanen for Kost og Motion, herunder monitoreringsarbejde vedrørende overvægt og fysisk aktivitet, afholdelse af en nordisk ernæringskonference, udvikling af et fælles nordisk ernæringsmærke, Nøglehulsmærket, samt et seminar og en udredning om kommunikation om sund mad og livsstil.

Derudover blev der afholdt en konference om dyrevelfærd set i forhold til madkvalitet, ligesom der blev gennemført en

fælles veterinær beredskabsøvelse, hvor også de baltiske lande deltog, samt igangsat et projekt vedrørende masseafgivning af fjerkræ i tilfælde af sygdomsudbrud. Der er endvidere blevet afholdt den årlige tilsynskonference, hvor temaer, som gør kontrollen i Norden mere ensartet og en nordisk kontrolkampagne med fokus på mærkning af sukker, blev drøftet. Endelig har man gennemført et projekt om offentliggørelse af kontrolresultater med deltagelse af de baltiske lande, hvor der blandt andet blev fokuseret på anvendelsen af Smiley-ordninger.

4. LIGESTILLING

Ministeren for ligestilling har på vegne af de nordiske ligestillingsministre sat fokus på *køn og klimaforandringer* med udgangspunkt i følgende: Kvinder og mænd påvirker miljøet forskelligt, og de to køn påvirkes forskelligt af klimaforandringerne og den skæve kønsfordeling i beslutningsprocesserne i forbindelse med klimaforhandlinger. På basis af en nordisk kortlægning af ligestillingspolitiske vinkler i klimaforandringerne blev der afholdt *Nordic Summit on Gender and Climate Change* i København i februar 2009 og en side-event til FN's Kvindekommisions samling i marts 2009. Derudover er der udarbejdet en film om ligestilling og klimaforandringer samt en Nordisk Deklaration.

Som afslutning på det fælles nordiske projekt om *prostitution i Norden* blev der afholdt en nordisk konference med lancering af en kortlægningsrapport om lovgivningen på prostitutions- og menneskehandelsområdet i Norden.

De nordiske ligestillingsministre har sammen med de baltiske ligestillingsministre vedtaget en fælles samarbejdsaftale (Memorandum of Understanding) rettet imod *handel med kvinder*, herunder med henblik på sikre nordisk-baltisk koordinering og erfaringsudveksling på området.

De to nordiske projekter om 1. Køn og magt og 2. Køn, ligestilling og omsorgsroller i Norden forventes afsluttet ultimo 2009.

5. ØKONOMI OG FINANSPOLITIK

For at bekæmpe skatteunddragelse nedsatte Nordisk Ministerråd i 2006 en projektgruppe, som skulle varetage fælles nordiske forhandlinger af *informationsudvekslingsaftaler på skatteområdet* med en række tredjelande. Projektet, som har bygget videre på OECD's arbejde mod skatteunddragelse, har været en succes. I 2008-2009 er der indgået bilaterale aftaler med Jersey, Guernsey, Cayman Islands, Bermuda, De Britiske Jomfruøer, Aruba og De Nederlandske Antiller.

I forbindelse med krisen og lån til Island fra Danmark, Sverige, Finland og Norge på i alt 2,5 mia. US dollars nedsatte Ministerrådet en embedsmandsgruppe for at assistere Island med udarbejdelse og implementering af det stabiliseringsprogram, som Island har indgået aftale med IMF om.

De nordiske finansministre har i 2008 igangsat arbejdet med et internationalt nordisk politisk tidsskrift, *Nordic Economic Policy Review*. Tidsskriftet skal rekruttere topforskere fra hele verden og videreformidle økonomisk og politisk forskning på højt niveau. Tidsskriftet skal blandt andet levere input til politiske diskussioner blandt de nordiske finansministre.

6. KULTUR

Det fællesnordiske kultursamarbejde er i fremdrift og stadig mere fleksibelt. Særligt i 2008 er strukturomlægningen fra 2006 kommet på plads og fungerer efter hensigten.

KulturKontakt Nord, som står for administrationen af Kunst- og Kulturprogrammet og Mobilitetsprogrammet, er nu fast etableret. Begge programmer er forlænget med 2 år, og det er besluttet, at evaluering af programstrukturen skal påbegyndes i 2010. Antallet af ansøgninger til de to programmer fra kunstnere og kulturarbejdere er stigende. Dette gælder også for computerspilprogrammet. Der er nu mulighed for, at kunstnere og kulturarbejdere fra de tre baltiske lande kan søge om tilskud fra Mobilitetsprogrammet.

På ministerrådsmøde i oktober 2008 godkendte kulturministrene en operationel globaliseringsstrategi for det nordiske kultur- og mediasamarbejde. Strategien indebærer blandt andet en prioritering af en række projekter, der skal markere Norden i verden. De planlagte projekter er en fællesnordisk filmsatsning ved filmfestivalen i Ottawa i 2009, en arkitekturudstilling i forbindelse med Verdensudstillingen i Shanghai i 2010 og en litteratursatsning i Paris i 2011. Med netværket KreaNord, som globalt skal søge at markere Norden som en væsentlig kreativ region, er der også etableret et godt samarbejde mellem kultur- og erhvervsområdet i Nordisk Ministerråds regi.

Handlingsplanen for det fællesnordiske kultursamarbejde for årene 2007–2009 er forlænget med ét år.

7. LOVSAMARBEJDE

Den nordiske embedsmandskomité for lovsamarbejde har blandt andet beskæftiget sig med spørgsmål om politisamarbejde. I april 2008 blev der nedsat en arbejdsgruppe, der skulle undersøge mulighederne for at styrke politisamarbejdet i Norden i form af »samtjenestegørelse« dvs. udførelse af politiopgaver i fællesskab, for eksempel overvågning, kontrol og bevogtning. Gruppen afleverede sin rapport på området i december 2008. En anden arbejdsgruppe afleverede i august 2008 en rapport om et samarbejde mellem de nordiske anklagemyndigheder. Endvidere har en særlig sagkyndig i december 2008 udarbejdet en analyse af fordele og ulemper ved fortsat opretholdelse af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges reservationer over for del II af FN's konvention om aftaler om internationale køb (CISG). Reservationerne betyder, at de nævnte lande ikke er bundet af konventionens bestemmelser om blandt andet aftalers indgåelse. Alle de tre nævnte rapporter behandles nu i embedsmandskomitéen og på Ministerrådet for lovsamarbejde.

Embedsmandskomitéen Lov besluttede i april 2009 at iværksætte en sagkyndig udredning af behovet for en nordisk konvention om gældssaneringsspørgsmål. Det forventes, at en dansk professor skal lede udredningsarbejdet.

På det praktiske plan er der fortsat et tæt nordisk samarbejde vedrørende bekæmpelse af organiseret kriminalitet. Samarbejdet foregår blandt andet inden for rammerne af det nordiske politi- og toldsamarbejde (PTN) og i den såkaldte E6-gruppe, som blandt andet består af politiet i København, Malmø, Göteborg, Stockholm, Oslo og Helsinki. Herudover samarbejdes der i Østersø Task Forcen vedrørende organiseret kriminalitet, hvor også de baltiske lande, Tyskland og Rusland deltager.

8. MILJØ OG KLIMA

I januar 2009 blev implementeringen af det nye miljøhandlingsprogram påbegyndt. Det sætter rammerne for det nordiske miljøsam arbejde i perioden 2009-2012. Programmet har fokus på klima og luft, hav og kystzoner, biologisk mangfoldighed og økosystemtjenester samt bæredygtigt forbrug og produktion, herunder kemikalier.

Samarbejdet i relation til FN (UNEP), EU og EØS indtager en væsentlig plads i det nordiske miljøsam arbejde. I forbindelse med FN's miljøorganisations møde i februar 2009 blev der opnået enighed om at etablere en international bindende aftale om kviksvov senest i 2013. De nordiske lande medvirker særdeles aktivt i forhandlingerne om denne aftale.

Miljøhandlingsprogrammet er målrettet mod implementering og konkretisering af miljødelen af den overordnede nordiske strategi for bæredygtig udvikling for 2009-2012. Der er et sammenfald mellem prioriteringerne i bæredygtighedsstrategien og miljøhandlingsprogrammet, fordi både klima og bæredygtigt forbrug og produktion er to af fire hovedprioriteter i de to programmer.

Det nordiske globaliseringsinitiativ er også en integreret del af det nordiske miljøsam arbejde. På klimaområdet er der etableret en særlig COP15-gruppe som primus motor for fælles nordiske initiativer og analyser i processen frem mod FN's klimakonference (COP 15) i København i december 2009. Der har blandt andet været afholdt et uformelt internationalt forhandlermøde på embedsmandsplan, som har givet et vigtigt input til de formelle forhandlinger i FN-regi. Parallelt hermed er der iværksat forskellige aktiviteter, der har til formål at synliggøre konsekvenserne af klimaændringerne i Arktis. Denne indsats er rettet mod befolkningen generelt såvel som mod de globale beslutningstagere.

9. UDDANNELSE OG FORSKNING

De nordiske lande underskrev den 23. april 2009 en tillægsaftale om uændret forlængelse af den nordiske overenskomst om adgang til højere uddannelse. Overenskomsten sikrer ansøgere fra et nordisk land optagelse på en videregående uddannelse i et andet nordisk land på lige vilkår med landets egne ansøgere.

I 2008 lancerede og iværksatte Nordisk Ministerråd et nyt *Nordplus Rammeprogram*, som løber indtil 2011. Rådgivningsgruppen for højere uddannelse – Högut – har i 2008-2009 haft fokus på igangsættelse af seks nye masteruddannelser under det nordiske masterprogram. Endvidere er igangsat et pilotprojekt om *profilering af Norden som studiested*.

Der er gennemført et *komparativt studie om læreruddannelser* i de nordiske lande, som har resulteret i for eksempel øget rekruttering til læreruddannelsen samt et studie om nordisk uddannelsesforskning og -formidling. Der er samtidig arbejdet med at *øge de unges gennemførelse af en ungdomsuddannelse*, hvilket også er i overensstemmelse med det danske globaliseringsmål.

De nordiske lande samarbejder – blandt andet på opfordring fra Nordisk Råds kultur- og uddannelsesudvalg – på etablering af et tættere nordisk samarbejde om de *små håndværksfag*, hvor den nordiske merværdi typisk vil bestå i, at ikke alle lande etablerer håndværksuddannelser inden for fag, hvor elevsøgningen er for ringe.

Rådgivningsgruppen for *det nordiske samarbejde om voksnes læring* (SVL) har arbejdet med realkompetencevurdering,

kvalitetssikring, integration gennem voksen- og efteruddannelse samt statistik og forskning.

I 2008 blev hovedansvaret for *sprogsamarbejdet* forankret i Ministerrådet for Uddannelse og Forskning. Samtidig blev Ekspertgruppen for Nordens Sprogråd etableret. Der er arbejdet videre med initiativer, der understøtter implementeringen af den nordiske Sprogdeklaration samt med projekter, der støtter nabosprogsforståelsen.

På forsknings- og innovationsområdet har det nordiske samarbejde især været centreret om *Det Nordiske Topforskningsinitiativ* med fokus på: Klima, energi og miljø. Programmet lægger op til et betydeligt topforsknings samarbejde mellem de nordiske lande inden for seks tematiske delprogrammer. Der er nedsat programkomitéer til initiativets delprogrammer. Første udbud af midler vil ske i løbet af 2009. Initiativet finansieres af midler fra Nordisk Ministerråd, nationale midler og midler fra de tre nordiske institutioner.

10. SOCIAL- OG SUNDHEDSPOLITIK

Social- og sundhedsministrene har i juni 2008 drøftet, hvorledes der kan bidrages til *den nordiske globaliseringsindsats*. Dette har resulteret i et idékatalog over globaliseringsprojekter, der i særlig grad fremhævede et dansk initieret projekt om interventionsforskning inden for forebyggelse og et norsk initieret projekt om inkludering på arbejdsmarkedet. Idékataloget indgår i arbejdet med at formulere et samlet globaliseringsprogram vedr. sundhed og velfærd. På det sociale område har ministrene fokuseret på et projekt om inkludering af udsatte grupper på arbejdsmarkedet.

Arbejdet med at reformere *de fælles nordiske institutioner på social- og sundhedsområdet* resulterede i, at Nordisk Velfærdscenter, der er en sammenlægning af fire sociale institutioner, påbegyndte sit virke 1. januar 2009. Bestyrelsen har pr. 1. maj 2009 ansat en direktør.

Den nordiske konvention om social sikring fra 2003 skal revideres, eftersom den bygger på forordning 1408/71, der i 2010 afløses af forordning 883/04. En arbejdsgruppe under den nordiske socialforsikringsgruppe påbegyndte sit arbejde i efteråret 2008 og barslede med sin rapport august 2009.

Social- og sundhedsministrene besluttede i juni 2009 at omdanne *Nordisk Institut for Odontologisk Materialeprøvning*, NIOM, til et aktieselskab med forankring i universitetet i Oslo. NIOM har igennem mange år været en fællesnordisk samarbejdsinstitution til forskning, afprøvning og godkendelse af tandmaterialer. Denne beslutning skal nu udmøntes, blandt andet vil der skulle oprettes kontrakt med Nordisk Ministerråd, således at landene stadig kan »trække på« NIOM's ydelser.

11. UFORMELT SAMARBEJDE

Foruden det formelle nordiske samarbejde, som finder sted inden for rammerne af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, findes der et *uformelt nordisk samarbejde på de udenrigs-, forsvars-, bistands- og udenrigshandelspolitiske områder*. Samarbejdet varetages af de pågældende ressortministre. Der afholdes regelmæssige møder mellem de nordiske statsministre, som udgangspunkt to gange om året. Endvidere afholdes der koordinationsmøder mellem de nordiske EU-landes statsministre forud for møder i Det Europæiske Råd. Endelig blev der i 2008 nedsat en nordisk refleksionsgruppe under ledelse af

den tidligere norske udenrigsminister Thorvald Stoltenberg med henblik på udarbejdelse af et studie om styrket nordisk samarbejde om udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål. Studiet blev fremlagt 9. februar 2009. De nordiske udenrigsministre fulgte op på rapporten på deres møde 9. juni 2009.

Samarbejdet på det *forbrugerpolitiske område* er et godt og meget udbytterigt uformelt samarbejde, hvor der sker løbende udveksling af erfaringer om aktuelle problemstillinger og internationale spørgsmål, herunder nordisk implementering af EU-regulering. Arbejdet har blandt andet særligt fokus på at forstærke de nordiske landes muligheder for at få indflydelse på den internationale forbrugerpolitiske regulering, især i EU, og skabe rum for nordisk koordinering og gensidig udveksling af erfaringer og viden.

Der finder også et nyttigt uformelt nordisk samarbejde sted om *flygtninge og indvandrere* i den Nordiske Samrådsgruppe på højt niveau for Flygtningespørgsmål (NSHF), der består af de nordiske ministre med ansvar for asyl og indvandring. Danmark varetog formandskabet for NSHF i 2007-2008. Under det danske formandskab var der særligt fokus på arbejdskraftsindvandring, integration og den europæiske pagt om indvandring og asyl. Herudover skete der – som vanligt i NSHF-samarbejdet – løbende informations- og erfaringsudveksling om andre aktuelle emner på udlændinge- og integrationsområdet.

III AFSLUTNING

Nordens behov for at kunne udnytte globaliseringens muligheder og håndtere dens udfordringer er blandt andet blevet tydeligt under den internationale finanskrise. Derfor må de nordiske lande være rede til at håndtere globaliseringen og til at handle proaktivt og følge de nordiske befolkningers gode eksempel: At agere på de muligheder og udfordringer, som globaliseringen byder os.

De nordiske lande er godt rustet til denne store opgave. De deler et kulturelt og værdimæssigt fællesskab samt en tradition for fredelig sameksistens, der er helt unik. Samtidig rummer de nordiske lande en række styrkepositioner, der enten er fælles eller på glimrende vis komplementerer hinanden. Det er oplagt, at de nordiske lande fortsat håndterer globaliseringen i samlet flok, udnytter et enestående grundlag for en fælles indsats med mulighed for større politisk indflydelse i verden.

Det nordiske samarbejde skal have borgeren i centrum og være konkret. Hverdagen for de nordiske borgere skal gøres nemmere og bedre. Hvis ikke det nordiske samarbejde giver både borgere og virksomheder merværdi, bliver det med tiden irrelevant. På den baggrund har de nordiske regeringer på oplæg fra Nordisk Ministerråd iværksat den nordiske globaliseringsindsats. En række konkrete initiativer er i gang og andre på vej. Indsatsen er i 2009 tilført 60 mio. kr., men i dansk optik bør der tilføres flere midler. Regeringen lægger herudover vægt på, at der opstilles konkrete målsætninger for globaliseringsindsatsen.

Globaliseringsindsatsen er kommet godt fra start, men der er fortsat meget at gøre, og det er vigtigt at bevare det nordiske fokus på globalisering. En målrettet indsats vil kræve væsentligt større beløb i mange år fremover. Denne vigtige dagsorden fordrer løbende økonomiske omprioriteringer i budgettet inden for eksisterende rammer, hvilket regeringen er indstillet på at arbejde for. Det bakkes op af flere af de øvrige lande.

Det er afgørende, at der er politisk vilje til at fokusere indsatsen og gennemføre vanskelige beslutninger, hvis det nordiske samarbejde fremover skal have gennemslagskraft. Koordination mellem europæiske, nordiske og nationale aktiviteter er derfor helt central. Potentialet for samtænkning og samarbejde må udmøntes til det yderste.

Regeringens ambitionsniveau for det nordiske samarbejde er højt! Derfor lægger den stor vægt på, at samarbejdet får

konkret indhold, og at der skabes resultater til gavn for Nordens borgere.

Hermed slutter redegørelsen.